

II. Meşrutiyet Döneminde Meclis-i Âyan'da Hukukçu Bir Portre: Yorgiyadis Efendi ve Meclis-i Âyan'da İlk Ceza

A Jurist Portrait in Senate (Meclis-i Âyan) during the Second Constitutional Period: Yorgiyadis Efendi and the First Punishment in Senate (Meclis-i Âyan)

Gürsoy Şahin*

Öz

Bu çalışmanın temel amacı II. Meşrutiyet döneminde Meclis-i Âyan üyesi olarak atanan Nikolaki Yorgiyadis Efendi'nin hayatı, siyasi faaliyetleri ve Meclis-i Âyan'da aldığı ilk cezayı irdelemektir. Yorgiyadis Efendi 1844 yılında Girit'in Galos Kazasında doğmuştur. 1854'ten itibaren Atina ve İstanbul'da eğitim almıştır. Bilahare Almanya'ya giderek hukuk eğitimi görmüş, burada hukuk doktorasını tamamlamıştır. Mahkeme kâtipliği ile başladığı kariyerinde İstanbul'da Mahkeme-i Ticaret-i Bahriye Reisliği, Mahkeme-i Temyiz-i Hukuk Dairesi üyeliği gibi çeşitli görevlerde bulunmuştur. 28 Ağustos 1907'de atandığı Sisam Beyliği görevinden aynı yılın 26 Aralık tarihinde ayrılmak zorunda kalmış, ardından Şura-yı Devlet üyeliğine tayin edilmiştir. 16 Aralık 1908 tarihinde Meclis-i Âyan üyeliğine atanan Yorgiyadis Efendi 9 Haziran 1915'te ölene kadar bu görevine devam etmiştir.

Rum kökenli olan Yorgiyadis Efendi'nin Türk parlamento tarihinde farklı bir yeri bulunmaktadır. Zira Meclis-i Âyan'ın iki yasama dönemi içinde kınama (takbih) cezası alan tek isimdir. Yorgiyadis Efendi'nin diğer bir özelliği ise Meclis-i Âyan'da bir grup oluşturamayan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın görüşleri doğrultusunda hareket etmesidir.

Makalede, sıra dışı bir portre olarak nitelendirilebilecek Yorgiyadis Efendi'nin özellikle ceza aldığı Meclis-i Âyan'daki konuşmaları ve tartışmaları değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel kaynaklarını Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşiv Belgeleri ile Meclis-i Âyan ve Meclis-i Mebûsan Zabıt Cerideleri oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: II. Meşrutiyet, Meclis-i Âyan, Nikolaki Yorgiyadis, Kınama, Ceza

Abstract

The main purpose of this study was to examine life of Nikolaki Yorgiyadis Efendi appointed as a member of Senate (Meclis-i Âyan) during the Second Constitutional Period, his political activities, and his first punishment in Senate (Meclis-i Âyan). Yorgiyadis Efendi was born in Galos District of Crete in 1844. From 1854, he received education in Athens and İstanbul. Afterwards, he went to Germany to have legal education and completed his PhD in law there. He started working as a clerk of the court, and he had different duties such as Head of Maritime Commercial Court (Mahkeme-i Ticaret-i Bahriye Reisliği) and a member of Supreme Court of Appeal (Mahkeme-i Temyiz-i Hukuk Dairesi) in İstanbul. He had to leave from the duty of Sisam governor that he was assigned on 28 August 1907 in the same year on 26 December. After that, he was appointed to the membership of Council of State (Şura-yı Devlet). Yorgiyadis Efendi was appointed to the membership of Senate (Meclis-i Âyan) on 16 December 1908 and carried out this duty until he died on 9 June 1915.

Yorgiyadis Efendi who was of Greek-origin had a different place in Turkish parliamentary history because he was the only person who was reprimanded in two legislative sessions of Senate (Meclis-i Âyan). Another feature of Yorgiyadis Efendi was that he acted upon the ideas of Hürriyet ve İtilaf Fırkası which could not have a group in Senate (Meclis-i Âyan).

This article evaluated especially the speeches and discussions of Yorgiyadis Efendi, who could be described as an unusual portrait, in Senate (Meclis-i Âyan) due to which he was punished. The main sources of the study were Ottoman Archive Documents of the Presidency, and the Official Records of Senate (Meclis-i Âyan) and First Turkish Parliament.

Keywords: The Second Constitutional Period, Senate (Meclis-i Âyan), Nikolaki Yorgiyadis, reprimand, punishment

* (Prof. Dr.); Afyon Kocatepe Üniversitesi, gsahin@aku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7817-2043

Extended Summary

Purpose and Significance:

The main purpose of this study was to examine life of Nikolaki Yorgiyadis Efendi appointed as a member of Senate (Meclis-i Âyan) during the Second Constitutional Period, his political activities, and his first punishment in Senate (Meclis-i Âyan). Yorgiyadis Efendi was born in Galos District of Crete in 1844. From 1854, he received education in Athens and İstanbul. Afterwards, he went to Germany to have legal education and completed his PhD in law there. He started working as a clerk of the court, and he had different duties such as Head of Maritime Commercial Court (Mahkeme-i Ticaret-i Bahriye Reisliği) and a member of Supreme Court of Appeal (Mahkeme-i Temyiz-i Hukuk Dairesi) in İstanbul. He had to leave from the duty of Sisam governor that he was assigned on 28 August 1907 in the same year on 26 December. After that, he was appointed to the membership of Council of State (Şura-yı Devlet). Yorgiyadis Efendi was appointed to the membership of Senate (Meclis-i Âyan) on 16 December 1908 and carried out this duty until he died on 9 June 1915.

Methodology:

Yorgiyadis Efendi who was of Greek-origin had a different place in Turkish parliamentary history because he was the only person who was reprimanded in two legislative sessions of Senate (Meclis-i Âyan). Another feature of Yorgiyadis Efendi was that he acted upon the ideas of Hürriyet ve İtilaf Fırkası which could not have a group in Senate (Meclis-i Âyan). This article evaluated especially the speeches and discussions of Yorgiyadis Efendi, who could be described as an unusual portrait, in Senate (Meclis-i Âyan) due to which he was punished. The main sources of the study were Ottoman Archive Documents of the Presidency, and the Official Records of Senate (Meclis-i Âyan) and First Turkish Parliament.

Results and discussion:

His sharp words and statements about procedure during the negotiations in Senate (Meclis-i Âyan) were sometimes met with reaction. Principally, members of Senate (Meclis-i Âyan) and the First Turkish Parliament could often criticize each other with sharp words during the Second Constitutional Period. While the members of Senate (Meclis-i Âyan) belittled the First Turkish Parliament, the deputies labelled Senate (Meclis-i Âyan) as a body that was not representative of the public and was of second importance for the reason that they did not have their positions as a result of an election.

It is also possible to see this conflict between the parliaments in the statements of Yorgiyadis Efendi. In Senate (Meclis-i Âyan), the reason of the first punishment of Yorgiyadis Efendi was from his speech during the negotiations related to “*Kanûn-ı Esâsî tadilatına dair lâyiha-i kanuniyye* (Constitutional Amendment Legislative Proposal of 1876)” on 17 May 1910. Even though Sait Pasha the Chairman of Senate (Meclis-i Âyan) stated that the negotiations ended, Yorgiyadis Efendi insistently tried to continue his speech. Upon this attitude, the Chairman Sait Pasha persisted in warning, however, Yorgiyadis Efendi maintained to defend his own truths without paying attention to these warnings. As a result of the voting realized in Senate (Meclis-i Âyan) in accordance with the 65th article of the House Regulations, he was reprimanded.

Another punishment given to Yorgiyadis Efendi was due to his comments and attitudes during the negotiations related to the legislative proposal about the participation of Ziraat Bank in the stock certificates to be issued by National Bank to be established in Aydın. Yorgiyadis Efendi took the floor in the session of Senate (Meclis-i Âyan) dated 11 July, 1914, and he dissented against Ziraat Bank’s purchasing a part amounting twenty-five thousand liras of the stock certificates to be issued by National Bank to be established with a capital of fifty thousand liras in Aydın according to the legislative proposal. He asserted that Ziraat Bank was a public bank and a new bank could not be established with the money belonging to the public. Upon Yorgiyadis Efendi’s statements that there was no need to discuss this law and the legislative proposal needed to be thrown out, this speech was reflected in newspapers.

Yorgiyadis Efendi's this speech reported in newspapers disturbed the members of Senate (Meclis-i Âyan) and the Chairman Sait Pasha. Some members of Senate (Meclis-i Âyan) stated that the words uttered were very hard and they could even be regarded as an insult. They expressed that these hard words humiliated not only Senate (Meclis-i Âyan) but also the First Turkish Parliament and that nobody had the right to do this. Yorgiyadis Efendi who did not pay attention to the warnings of the Chairman Sait Pasha and tried insistently to speak during the negotiations about the issue made a statement to the committee. In his statement, he stated that he spoke within the frame of law and these words could be accepted or rejected by the committee. Consequently, the punishments of reprimand and absence from the parliament given to Yorgiyadis Efendi in accordance with the 66th article of the House Regulations were accepted by the Senate (Meclis-i Âyan) committee by a large majority.

Conclusion:

The punishments given reveal that, during the Second Constitutional Period, even though the members of Senate (Meclis-i Âyan) occasionally criticised the members of the First Turkish Parliament, they acted carefully about protecting the prestige of the parliament in the eyes of the public and likewise show that there were not any reservations expressed. On the other hand, it also indicates that insistent and partly insulting attitudes of Yorgiyadis Efendi, who came to the forefront with his jurist identity, in the issues that he believed drew reactions in Senate (Meclis-i Âyan).

Giriş

Osmanlı Devleti'nde 23 Aralık 1876'da Sultan II. Abdülhamid'in kararıyla yürürlüğe giren Kanûn-ı Esâsî'ye göre, Meclis-i Umûmi adlı bir Osmanlı parlamentosu oluşturulacaktı. Bu parlamentonun bir kanadını padişahın tayin ettiği üyelerden meydana gelen Meclis-i Âyan, diğer kanadını ise halkın seçtiği mebuslardan oluşan Meclis-i Mebûsan teşkil ediyordu. Meclis-i Mebûsan'ın mebus sayısı 130 kişi olup bunun 80'i Müslüman, 50'si gayrimüslimdi. Kanûn-ı Esâsî'ye göre ülkedeki her 50.000 kişilik erkek nüfus için bir mebus seçilecekti. Mebus olacakların otuz yaşını doldurması, medenî haklarını ve itibarını kaybetmemesi, yabancı devletlerin imtiyazına sahip olmayan ve Türkçe bilen Osmanlı tabiiyetine sahip kişiler arasından gizli oyla belirlenmesi esasları kabul edildi (Akyıldız, 2003b, s. 245). Parlamentonun Meclis-i Âyan kısmına ise padişah tarafından güvenilir, kırk yaşını doldurmuş, devlete yaptığı hizmetlerden dolayı tanınan, hükümet üyeliği yapmış kişiler ile elçi, vali, patrik, haham ve üst rütbeli askerler arasından seçilen kişilerin atanması yasal yükümlülüktü. Üyeler seçilirken sadrazamın önerileri de dikkate alınırdu (Akyıldız, 2003a, s. 243).

Meclis-i Âyan üyeliklerine I. Meşrutiyet döneminde (Mart 1877-Nisan 1880) 51, II. Meşrutiyet döneminde (Aralık 1908-Eylül 1919) ise 95 atama yapılmıştı. Birinci dönemde atanan azalardan 12'si, ikinci dönemde ise 18'i gayrimüslimdi (Güneş, 1997, s. 8-9; Akyıldız, 2003a, s. 244; Kunalp, 1999, s. xxi, 21-22).

Araştırma konusunu oluşturan Nikolaki Yorgiyadis Efendi (1844-1915), Meclis-i Âyan'ın Rum kökenli üyelerinden olup sıra dışı ve ilgi çekici kişiliğiyle Türk parlamento tarihinde farklı bir yere sahipti¹. Meclis-i Âyan'ın iki yasama dönemi içinde Dahili Nizamnamenin 65. maddesi gereğince kınama (takbih) cezasıyla cezalandırılan tek örnektir. Meclis-i Âyan başkanı tarafından cezası ilan edilerek kendisine açık bir şekilde disiplin cezası uygulanan Yorgiyadis Efendi, meclis kayıtlarına bu şekilde disiplin cezası alan ilk parlamenter olarak geçmiştir (Demirci, 2006, s. 165).

¹ Kaynaklarda kimi zaman "Yorgi/Yorgaki Yorgiyadis" bazen "Yorgiyadi" "Georgias Ph. Georgiadis" olarak zikredilmektedir (BOA, BEO, 195/14586, H-20-10-1310). Ancak sicil kaydında "Nicolaki Yorgiyadis" olarak kaydedilmiştir. (BOA, DH.SAİDd., 2/466, H-29-12-1260; BOA, Y.EE., 36/46, H-21-06-1307; Güneş, 1997, s. 141; Balta, 2009, s. 274).

Çalışmada Yorgiyadis Efendi'nin ceza almasına sebep olan bu konuşmaların Meclis-i Âyan ve Meclis-i Mebûsan arasında yarattığı gerilim irdelenmiş, bu şekilde Yorgiyadis Efendi'nin cezası üzerinden iki meclis arasındaki tartışmalar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yorgiyadis Efendi'nin Eğitimi ve Memuriyetleri

Nikolaki Yorgiyadis Efendi, 1844 yılında Girit'in Galos Kazasına bağlı Portariye (Potarye-Portarya) köyünde doğmuştur. Tüccardan Filipa Yorgiyadi Efendi'nin oğludur. 1854'te Atina'ya giderek yedi yıl boyunca burada eğitim görmüş, ardından İstanbul'da Beyoğlu'ndaki İngiliz okuluna devam etmiştir. Bilahare Almanya'ya giderek Heidelberg Üniversitesinde hukuk eğitimi görmüş, Berlin ve Münih üniversitelerinde eğitimine devam ederek hukuk alanında doktorasını tamamlamıştır (BOA, Y.EE., 36/46, H-21-06-1307). Yorgiyadis Efendi Rumca, Türkçe, Fransızca, Almanca ve İngilizce bilmektedir (Güneş, 1997, s. 141).

Yorgiyadis Efendi, Rum Patrikhanesi Mahkeme Başkâtibi olarak başladığı görevini üç yıl kadar sürdürmüştür. 1867-1868 yılında (1284 H.) İkinci Ticaret Mahkemesi azalığı, ardından Girit Menafî Sandığı Müdür Muavinliği görevinde bulunmuştur. 13 Ekim 1869'da yirmi beş yaşında Divan-ı Ahkâmı Adliye Mahkeme-i Temyiz Hukuk Dairesi Kâtipliği'ne geçmiştir. Kasım 1869'da Ticaret Meclisi Üyesi olmuştur (BOA, DH.SAİDd., 2/466, H-29-12-1260; BOA, Y.EE., 36/46, H-21-06-1307). İstanbul Birinci ve İkinci Ticaret Mahkemesi, Mahkeme-i Ticaret-i Bahriye Reisliği, Mahkeme-i Temyiz-i Hukuk Dairesi üyeliği gibi çeşitli görevlerde de bulunmuştur (Güneş, 1997, s. 141).

Atandığı görevler sırasında yetenekleriyle kendisini gösteren Yorgiyadis Efendi'nin çalışmaları dönemin Adliye Nazırı Ahmed Cevdet Paşa (Halaçoğlu - Aydın, 1993, s. 443-450) tarafından da takdir edilmiş ve 8 Temmuz 1882 tarihinde kendisinin "*adli işler konusunda bilgisinin tam olduğu*" ifade edilmiştir (BOA, DH.SAİDd., 2/466, H-29-12-1260). Yorgiyadis Efendi'nin görevlerinde gösterdiği başarılar sebebiyle terfi ve taltif edildiği görülmektedir. Örneğin 28 Ocak 1900 tarihinde Mahkeme-i Temyiz azalığı görevini sürdürdüğü sırada rütbe-i ulâ sınıf-ı sanisi, sınıf-ı evvele yükseltilmiştir (BOA, İ.TAL., 200/5, H-26-09-1317).

Yorgiyadis Efendi'nin atandığı önemli görevlerden bir diğeri Sisam Beyliğidir. Kostantin Karatodori'nin olaylı bir şekilde Sisam Beyi görevinden alınmasından sonra 28 Ağustos 1907 tarihinde Yorgiyadis Efendi Sisam Beyi olarak atanmıştır (BOA, İ.MTZ.SM., 8/ 235, H-19-07-1325; BOA, A.MTZ.SM., 4/146, H-15-08-1325). Ancak Sofulis Partisi'nin ada yönetimindeki kontrol ve nüfuzunu kırmaya yönelik faaliyetlerine karşılık artan tepkiler üzerine 26 Aralık 1907'de görevinden alınmış yerine Şurâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi üyelerinden Kopas Efendi tayin edilmiştir (Örenç, 1995, s.141-145).

Sisam Beyliği görevinden alınan Yorgiyadis Efendi, Şurâ-yı Devlet azalığına tayin edilmiştir (BOA, Y.A.RES., 152/1, H-26-11-1325; Demirci, 2006, s. 74)². Yorgiyadis Efendi'nin Şurâ-yı Devlet azalığı devam ederken 16 Aralık 1908 tarihinde³ Meclis-i Âyan üyesi olarak atanmıştır. Aynı yazıda Mülkiye Dairesi Reisi Sahib Bey, azadan Mavroyani Bey ve Bohor Bey'in Meclis-i Âyan azalığına tayin edildikleri de bildirilmektedir. (BOA, ŞD., 3197/49, H-22-11-1326).

Yorgiyadis Efendi'nin Meclis-i Âyan'daki Söylemleri ve Meclisteki Tepkiler

Yorgiyadis Efendi, 16 Aralık 1908 tarihinde Meclis-i Âyan üyeliğine atanmış, birinci ve ikinci dönemlerde Meclis-i Âyan üyesi olarak görev yapmış, üçüncü dönemde de 9 Haziran 1915'de hayatını kaybedene kadar görevini sürdürmüştür (Demirci, 2006, s. 458, 494; Kunalp, 1999, s. 125; Osmanlı 2ci Meşrutiyet Dönemi, s. 17). Yorgiyadis Efendi, Meclis-i Âyan'da birinci, ikinci ve üçüncü dönemlerde hemen her konuda müzakerelerde söz almış, hukukçu kimliği ile değerlendirmelerde bulunmuş, görev aldığı alanlarda birikimini ortaya koymuştur. Örneğin 21 Ocak 1909 (H-28-12-1326) tarihli Sadaret mektubi kalemli

² Diğer bir belgede Sisam Beyliğinden Şura-yı Devlet Mülkiye Dairesi azalığına tayin edilen Yorgiyadis Efendi'nin maaşına zam yapılması gerektiği ifade edilmektedir (BOA, İ.HUS., 164/84, H-25-02-1326).

³ A. Demirci, çalışmasında atanma tarihini 15 Aralık 1908 olarak kaydetmektedir (2006, s. 458, 494). Ancak Şura-yı Devlet belgesinde tarih 16 Aralık 1908 olarak kaydedilmiştir (BOA, ŞD., 3197/49, H-22-11-1326 / 3 Kanunuevvel 1334).

yazısına göre uluslararası meselelerin sulh çerçevesinde halli ve çözüme kavuşturulmasına dair Lahey'de imzalanan 27 Temmuz 1907 tarihli mukavelenamenin yirmi üçüncü maddesi gereğince mukaveleyi imzalayan devletlerin üç ay içerisinde Lahey'e giderek gerekli görüşmeleri gerçekleştirmeleri zorunlu olduğundan Osmanlı Devleti'nin Lahey'e gönderdiği heyette Meclis-i Âyan azasından Yorgiyadis Efendi de yer almıştır. Heyetin diğer üyeleri Adliye Nazırı Refik Bey, Ticaret ve Nafia Nazırı Kapril Efendi, Roma Sefiri Hakkı Bey'dir (BOA, BEO, 3476/260695, H-28-12-1326)⁴.

Yorgiyadis Efendi'nin en dikkat çekici özelliklerinden birisi Sultan II. Abdülhamid'e olan yakınlığıdır. Bu özelliğine dayandırılarak dile getirilen bir görüşe göre Sultan II. Abdülhamid'in tahttan indirilerek yerine Veliâhd Mehmed Reşad'ın geçirilmesi ile ilgili Meclis-i Milli görüşmeleri sırasında Yorgiyadis Efendi tepki göstererek “*yazıktır, günahıdır*” diye bağırmıştır. Ancak kaynaklarda bu konuda bir netlik bulunmamaktadır (Demirci, 2006, s.172)⁵. Yorgiyadis Efendi'nin diğer bir özelliği ise Meclis-i Âyan'da bir grup oluşturamayan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın görüşleri doğrultusunda hareket etmesidir (Demirci, 2006, s.163, 494).

Yorgiyadis Efendi'nin araştırma konusu olarak seçilmesinin sebebi kendisinin Meclis-i Âyan'ın iki yasama dönemi içinde kınama (takbih) cezası alan tek isim olmasıdır. Kendisinin Meclis-i Âyan müzakerelerindeki sert üslubu ve usul ile ilgili sözleri zaman zaman tepkiyle karşılanmıştır. Esasen II. Meşrutiyet döneminde Meclis-i Mebûsan ve Meclis-i Âyan üyeleri kimi zaman birbirlerini sert bir şekilde eleştirebilmişlerdir. Meclis-i Âyan üyeleri Meclis-i Mebûsan'ı küçümsemiş, mebuslar ise Meclis-i Âyan üyelerini seçimle gelmedikleri için halkın temsilcisi olmayan bir organ olarak değerlendirmişlerdir (Akyıldız, 2003a, s. 244).

Meclisler arasındaki bu çatışma Yorgiyadis Efendi'nin konuşmalarında da karşımıza çıkmaktadır. Örneğin 3 Şubat 1910 (21 Kânunusani 1325) tarihinde “*Kanûn-ı Esâsî tadilâtının süratle intacı hakkında Meclis-i Mebûsan Riyaseti tezkiresinin müzakeresi*” sırasında Yorgiyadis Efendi'nin konuşmaları, Meclis-i Mebûsan'da ciddi bir tepkiyle karşılanmıştır. Şöyle ki ilk olarak söz konusu tezkire Meclis-i Âyan'da okunmuş ve bilahare usul ile ilgili müzakereler başlamıştır. Usulle ilgili müzakereler yapılırken Mehmet Galip Bey tezkirenin Heyet-i Umûmiyyeden önce Encümene gitmesini talep etmiştir. Ancak Raif Paşa bunun kanuna uygun olmadığını ifade etmiştir. Bu tartışmalar sırasında Yorgiyadis Efendi tezkirenin iade edilmesinin gerekli olduğunu savunmuştur. Zira ona göre Meclis-i Mebûsan'ın bu teklifi meclisin vazifeleri dışındadır. Yorgiyadis, kanunu düzenlemek gerekli ise bunun Meclis-i Âyan'ın görevi olduğunu savunmuştur. Meclis-i Mebûsan'ın bunu hatırlatmaya yetkisinin olmadığını, bunun kabul edilemez bir şey olduğunu belirtmiş, Meclis-i Mebûsan tezkiresinin zarfıyla birlikte Meclis-i Mebûsan Başkanlığına iadesini teklif etmiştir.

Besarya Efendi bu konuda Yorgiyadis Efendi'ye destek vermiş ve Meclis-i Mebûsan'ın usul dışında hareket ettiğini dile getirmiştir. Bu meyanda Meclis-i Mebûsan'dan gelen kâğıdın bir ultiatom gibi olduğunu, bu şekilde yazılmış olan bir tezkireyi Encümene havale etmenin, esası kabul etmek anlamına geleceğini dile getirmiştir. Besarya Efendi konuşmasında Osmanlı Devleti'nin kanuni heyetlerinin, Meclis-i Âyan ve Meclis-i Mebûsan olduğunu, anılan heyetlerin işlerinin de her vakit kanuni olması gerektiğini, kanuna dayanmayan usullere müsaade edilemeyeceğini ifade etmiştir. Besarya Efendi “*bu kâğıt, gayri kanunî bir şeydir. Meclis-i Mebûsan maatteessüf gayri kanunî bir muamelede bulunmuştur. Kanunî bir heyete gayri kanunî muamelâtta bulunmak, hissi hayretle telakki olunur. Otuz milyon Osmanlı için kanun yapan heyetin,*

⁴ Lahey Mahkeme-i Hakimesi Osmanlı Azalarından Hakkı Paşa'nın ibkasıyla, Gabriyel ve Yorgiyadis Efendilerin yerlerine 17 Şubat 1915 (H-02-03-1333) tarihinde Mahkeme-i Temyiz Reis-i Evveli Osman Bey ile İstanbul Mebusu Hallaçyan Efendiler tayin edilmiştir. (BOA, MV., 238/44, H-02-03-1333).

⁵ Meclis-i Mebûsan'daki 8 Şubat 1910 (26 Kanûnusani 1325) tarihli müzakerelerde Karesi Mebusu İbrahim Vasfi Efendi, “*Geçen sene Ayastefanos'da hakan-ı sâbıkın hal'i müzakeresinde Meclis-i Mebûsan, Meclis-i Umûmi halinde Âyanla beraber idi. Orada Yorgiyadis Efendinin esasen şiddetle Abdülhamit taraftarı olduğunu bilenler Yorgiyadis Efendi Meclisten tegayyüp eder etmez bulunduğu mahalli muhasara ettiler. İstanbul'a avdetine sureti katiyede mani oldular. Yorgiyadis Efendi işte böyle bir Yorgiyadis Efendidir. Ahvali sabıkası itibariyle Yorgiyadis Efendinin şiddetli bir Abdülhamit taraftarı olduğunu bütün Osmanlıların kâffesi bilir...*” sözlerini kullanmıştır (MMZC, 26 Kanûnusani 1325, s. 196-197).

kanunu bilmemesi tasavvur olunmaz bir keyfiyettir. İkincisi, bu gelen kâğıt gayri kanunî olduğundan, reddinden başka muamele yoksa da bu kâğıt gidecek, fakat bir hissi teessür ve teessüf yerinde kalacaktır. Çünkü bu devir ihtilaf zamanı değildir” demiştir.

Söz alan Yorgiyadis Efendi, Besarya Efendi'nin ifadelerine kimsenin itiraz etmeyeceğini bildirerek sözlerine “*bugün bize gelen kâğıda cevap verelim mi? Kendileri, vazifelerinin haricinde olan şeyi ifa etmekle, terbiyeye muhalefet etmiş olurlar. İşte Mebûsan tarafından vuku bulan teklifin, ahval ve terbiyeye muhalif olduğunun beyanı ile, kâğıdın iadesi lâzımdır. Hususâtı saireye dair beyanı efkâr lüzumsuzdur*” şeklinde devam etmiştir (MAZC, 21 Kânunusani 1325 (1909), s. 269-271).

Bohor Efendi bu hususta Yorgiyadis ve Besarya Efendilere katılmamıştır. Bohor Efendi, Heyet-i Mebusân'ın uyarısının, kanuna aykırı olduğundan bahsedildiğini, ancak kendisinin mevcut kanunlarda buna engel olacak bir madde görmediğini bildirmiştir. Keza Yorgiyadis Efendi'nin “*Heyet-i Mebûsan'ın ihtarı terbiyeye de muhaliftir*” demesine tepki göstermiştir. Bunun üzerine Meclis-i Âyan Reisi Sait Paşa, “*Öyle söz söylendi mi? Burada durumuz*” deyince Yorgiyadis Efendi “*Vazifesini bilmeyen terbiyesizlik eder*” demiştir.

Bu konuşmalar üzerine Reis Sait Paşa, Yorgiyadis Efendi'ye o sözü söyleyip söylemediğini tekrar sormuş Yorgiyadis Efendi, “*Terbiyeye mugayirdir. Çünkü vazifeyi, usûlü devlet ve içtimaiyyeyi bilmemektir*” dediğini bildirmiştir (MAZC, 21 Kânunusani 1325 (1909), s. 271). Bohor Efendi, Yorgiyadis Efendi'ye sarf ettiği sözler sebebiyle tepki gösterince Reis Sait Paşa da söze karışıp Yorgiyadis Efendi'nin “*terbiyesizdir*” sözünü işitmediğini, çevresindekilere sorduğunda onların da işitmediklerini ifade ettiklerini, ancak Yorgiyadis'in bu sözcüğü kullandığını itiraf ettiğini kaydetmiştir (MAZC, 21 Kânunusani 1325 (1909), s. 271-272).

Yorgiyadis Efendi'nin Meclis-i Âyan'daki konuşmaları 5 Şubat 1910 (23 Kânunusani 1325) tarihinde Meclis-i Mebûsan'da gündeme gelmiştir. Erzurum mebusu Ohannes Varteks Efendi söz alarak Kanûn-ı Esâsî'nin ilgili maddelerinin bir an evvel müzakeresinin tamamlanarak uygulamaya konulması için Meclis-i Âyan'a müracaat edildiği sırada Yorgiyadis Efendi'nin söylediği sözleri hatırlatarak bu sözlerin kabul edilemez olduğunu, buna karşı cevap verilmesi gerektiğini savunmuştur (MMZC, 23 Kânunusani 1325, s. 118). Karesi Mebusu İbrahim Vasfi Efendi de “*Biz kendi şahıslarımız hakkında hareket etmiyoruz. Umum millet hakkında hareket ediyoruz*” diyerek Ohannes Varteks Efendi'ye destek olmuştur (MMZC, 23 Kânunusani 1325, s. 118).

Gümülceine Mebusu İsmail Hakkı Bey, dedikodu ile meşgul olunmamasını, buna karşı verilecek cevabın sükût olduğunu söyleyince Ohannes Varteks Efendi “*mademki Millet'in vekilleriyiz ve hâkimiyeti milliyeye bizde mevcuttur; mademki Meclis-i Âyan, Zâtı Şâhâne tarafından intihap olunmuştur, Zâtı Şâhâne, bize taarruz eden bu zâtın terbiyesini vermeyi düşünsün*” ifadelerini kullanmıştır (MMZC, 23 Kânunusani 1325, s. 118). Meclis-i Mebûsan Reisi Ahmet Rıza Bey ise Âyandan bir kişinin Mebûsan Heyetine karşı söylediği münasebetsiz bir sözü zaten Âyan Reisinin de reddettiğinden bunu uzatmaya gerek olmadığını ifade etmiştir. Ancak Ohannes Varteks Efendi “*bu sözü kabul ederseniz, o millete lâyük vekiller olmadığımızı ispat etmiş oluruz*” diyerek karşılık vermiştir (MMZC, 23 Kânunusani 1325, s. 118).

Anlaşılan o ki bu mesele Meclis-i Mebûsan'ın gündemini fazlasıyla meşgul etmiştir. Zira mesele 7 Şubat 1910 (26 Kânunusani 1325) tarihinde Biga Mebusu Dr. Arif İsmet Bey, Erzurum Mebusu Ohannes Varteks ve Kudüs Mebusu Hafız Es-Said Efendilerin “*Meclis-i Mebûsan'a karşı tefevvühatı lisaniyede bulunan Meclis-i Âyan azasından Yorgiyadis Efendinin Heyet-i Âyan huzurunda tarziye vermesi ve sözünü geri alması esbabının istikmalî keyfiyetinin Âyan Riyasetine tevdiini nâtk tavrileri*” dolayısıyla yeniden gündeme gelmiştir (MMZC, 26 Kânunusani 1325, s. 194).

Ahmet Rıza Bey'in başkanlığında toplanan Meclisi Mebûsan'a Biga Mebusu Dr. Arif İsmet, Erzurum Mebusu Ohannes Varteks imzalarıyla sunulan tahrir şu şekildedir;

“Tahkikatı âcizanemize göre Âyandan Yorgiyadis Efendi geçen gün Heyet-i Âyanda Meclisi Mebûsana karşı tefevvühüne mücaheret eylediği “terbiyesiz” lafzından dolayı sözünü geri alması hakkında Heyeti Müşârünileyhânın ihtarını kabul etmemiş ve şüphesiz bu muamele-i mütecavizane ve haysiyet şikenane otuz milyon Osmanlının mümessili namus ve haysiyeti olan Meclisin izzetinefsini cerîhadar eylemiştir. Binaenaleyh mumaileyh Yorgiyadis Efendiye Heyet-i Âyan huzurunda tarziye verdirilmesi esbabını istikmal etmek üzere Âyan Riyasetine tevdiî keyfiyet edilmesine karar ısdarını teklif eyleriz”.

Takrire imza atan Kudüs Mebusu Hafız Es-Said Efendi “Yorgiyadis Efendi’nin Millet Mebuslarını terbiyesizlikle itham etmesinin caiz olmadığını, ekseriyetle Yorgiyadis Efendinin sözünü geri almasına karar verildiği halde karara karşı gelerek sözünü geri almadığını” bildirmiştir. Hafız Es-Said Efendi, Meclis-i Mebûsan aleyhine sarf olunan yakışsız sözleri şiddetle reddetmiş, Âyan Heyeti’nin ilk genel toplantısında Yorgiyadis Efendi’nin alenen sözünü geriye almasının sağlanması için Âyan Reisliği nezdinde ısrarcı olunmasını istemiştir.

Mamuretülaziz Mebusu Asım Bey, bu meselenin daha önceki toplantıda ele alındığını ancak reddedildiğini dile getirmesi üzerine Erzurum mebusu Ohannes Varteks Efendi “Bu sözleri siz yutabilirsiniz. Elli bin Erzurumlu Osmanlı namına ben yutamam. Elli bin Erzurumlunun intihabını haizim. İzahat vereceğim” diye tepki göstermiştir. Ohannes Varteks Efendi “Bir sözdür söylenmiş, kapatılsın diyenlere ben büsbütün muterizim. Eski hatır zamanları geçti. Eğer böyle bir vakitte o kadar işlerimiz vardır, bununla meşgul olamayız diye otuz milyon ahalinin 280 vekilleri sükût ederse, Osmanlılık namına müekkilleri buna sükût edecekler mi?” sorusunu yönelmiştir (MMZC, 26 Kânunusani 1325, s. 194-195). Takirde imzası bulunan Biga Mebusu Arif İsmet Bey ise “Yorgiyadis Efendi kimdir? Millet tarafından intihab edilmemiş bir zat. Umum Osmanlı milletinin mümessili haysiyet ve vekarı olan Meclis-i Mebûsan’a lisânî tarizi uzatıyor” diyerek Yorgiyadis Efendi’ye tepki göstermiştir (MMZC, 26 Kanûnusânî 1325, s. 196-197).

Sonuçta Biga Mebusu Dr. Arif İsmet, Erzurum Mebusu Ohannes Varteks ve Kudüs Mebusu Hafız Es-Said Efendi’nin; Meclisi Mebûsan’a karşı münasebetsiz konuşmalarda bulunan Meclis-i Âyan azasından Yorgiyadis Efendi’nin Heyet-i Âyan huzurunda özür dilemesi ve sözünü geri almasına dair verilen takrir oylamaya sunulmuş ve oylamaya katılan 82 kişiden 70’i takririn kabul edilmesi yönünde karar vermiştir (MMZC, 26 Kanûnusânî 1325, s. 212).

Takririn Meclis-i Mebûsan’da kabul edilmesi üzerine Meclis-i Âyan’a takriri içeren bir tezkere gönderilmiştir. Yorgiyadis Efendi’nin özür dilemesi gerektiğine dair takrir 10 Şubat 1910 (28 Kanûnusânî 1325)’da Meclis-i Âyan’da okunmuştur. Bu görüşmeler sırasında Damat Ferit Paşa Yorgiyadis Efendi’ye destek vermiş, sözün kasıtlı olarak söylenmediğini, ifadenin farklı şekilde değerlendirildiğini, bunun için ayrı bir işleme gerek olmadığını dile getirmiştir. Keza Fuad Paşa da Yorgiyadis Efendi’nin maksadının yanlış anlaşıldığını, özür dilemeye gerek olmadığını bildirmiştir. Hatta Meclisi Mebûsan’da da Âyan hakkında birçok şeyler söylendiğini fakat kötü maksatla söylenmediğine kanaat getirilerek özür istenmediğini dile getirmiştir. Meclis-i Âyan’daki tartışmaların uzamasını istemeyen Yorgiyadis Efendi sözlerinin yanlış anlaşıldığını beyan ederek özürlerini bildiren bir takrir vermiştir. Özür içeren takrir Meclis-i Âyan’da okunmuş ve söz konusu takrir Meclisi- i Mebûsan’a gönderilmiştir (MAZC, 28 Kanûnusânî 1325 (1909), s.293-295).

Yorgiyadis’in özür takriri Meclis-i Mebûsan’ın 10 Şubat 1910 (3 Şubat 1325) tarihli oturumunda okunmuştur. 9 Şubat 1910 (2 Şubat 1325) tarihli ve Meclis-i Âyan Reisi Sait imzasıyla Meclis-i Mebûsan Riyasetine gönderilen takirde; Âyandan Yorgiyadis Efendi’nin Meclis-i Mebûsan hakkında söylediği sözden dolayı kendisinden izahat istendiği, bahsedilen sözün maksadının Meclis-i Mebûsan’dan gelen ihtarnamenin usule uygun olmadığını anlatmak olduğu, eğer başka bir mânâ ve özellikle Mebûsan Heyetine bir hakaret anlaşılmış ise o sözü tamamıyla geri aldığı alenen beyan ettiği bildirilmiştir (MMZC, 3 Şubat 1325, s. 343).

Yorgiyadis Efendi'nin Aldığı İlk Kınama Cezası

Yorgiyadis Efendi, ilk kınama cezasını “*Kanûn-ı Esâsî tadilatına dair lâyiha-i kanuniyye*” ile ilgili görüşmeler sırasında 17 Mayıs 1910 (4 Mayıs 1326) tarihli Meclis-i Âyan birleşiminde müzakereleri engellemek gerekçesiyle aldığı anlaşılmaktadır. Kanûn-ı Esâsî'nin tadilatına dair kanun layihası görüşmeleri 25 Nisan 1910 (12 Nisan 1326) tarihinde başlamış ve uzunca bir süre devam etmişti (MAZC, 12 Nisan 1326 (1910), s. 648). Yorgiyadis Efendi temel olarak meclisin Kanûn-ı Esâsî'yi değiştirmek amacıyla gönderilmiş bir meclis olmadığını, söz konusu değişikliklerin yapılmaması gerektiğini, çünkü Kanûn-ı Esâsî'nin vaktiyle düzenlenip neşredildiğini fakat uygulamaya konulmadığını ifade etmiştir (MAZC, 12 Nisan 1326 (1910), s.642). 3 Mayıs 1326 (16 Mayıs 1910) tarihli oturumda 69. ve 70. maddeler görüşülmüş, ardından 116.⁶ maddenin müzakeresine başlanmıştır. Bu madde “*Kanûn-ı Esâsî'nin herhangi bir maddesinin tadiline bir heyet lüzum görür ve sülûsan ekseriyyetle diğer heyete gönderir de tasdik olunursa, irade-i seniyyeye iktiran eder*” şeklindedir. Anılan madde müzakere edilmiş, netice itibarıyla söz konusu maddelerle ilgili müzakereler Reis Sait Paşa'nın müdahalesiyle sona erdirilmiştir (MAZC, 3 Mayıs 1326 (1910), s. 5, 22).

17 Mayıs 1910 (4 Mayıs 1326) tarihli oturumda Meclis-i Âyan Reisi Sait Paşa, Kanûn-ı Esâsî tadilatına dair layiha-i kanuniye ile ilgili olarak bir önceki müzakerenin bittiğini sonraki maddelerin müzakeresine devam edileceğini duyurmuştur. Bu müzakere sırasında Âyan üyelerinin büyük bir çoğunluğu müzakerelerin yeterli olduğuna dair kanaatlerini dile getirmişlerdir. Ancak Yorgiyadis Efendi bu düşüncede değildir. O, bir oldu bitti ile müzakerelerin geçiştirilemeyeceğini savunmuştur. Bu meyanda oturum sırasında konuşmak için müsaade istemiş ve şunları dile getirmiştir; “*Böyle karar vermekle, Kanûn-ı Esâsî'de 60uncu maddenin kabul olunduğu anlaşılacak lazım gelir. Eğer bugün, dün yalnız filan efendinin teklif eylediği şeyler kabul edilmemiş denilecek olursa; demek olur ki o müzakereye hâlâ devam edilebilir. “Yok, yok” sesleri, Bunun için bugün bendeniz teklif edebilirim. Hiç olmazsa sülûsü, intihab ile olsun. Tamamiyle kestirmelidir. Çünkü teklifler reddedilmiştir, bu doğru. Fakat bugünkü teklifler üzerine müzakere cereyan edecek midir? Bu tayin olunmalıdır efendim*”(MAZC, 4 Mayıs 1326 (1910), s. 29).

Meclis-i Âyan Reisi Sait Paşa, müzakerelerin devam etmeyeceğini çünkü esasın bittiğini bildirmiş, ardından diğer konulardaki müzakerelere geçilmiştir. Ancak Yorgiyadis Efendi, bu duruma muhalif hareket etmiş, yapılmak istenen değişiklikler konusunda Kanûn-ı Esâsî'nin Meclis-i Âyan'ı menettiğini dile getirerek “*yapılacak düzenlemeye daha iyidir demekle üyelerin başka bir sıfat*” aldığını, bu sıfatı da Kanûn-ı Esâsî'nin Meclis-i Âyan'a vermediğini bildirmiştir. Hatta yapılacak düzenleme ile Padişahın hukukuna girilmiş olduğunu savunmuştur. O, “*hâiz olmadığımız hukuku hâiz olduk zannediyoruz*” ifadelerini kullanmıştır. Bunun üzerine Reis Sait Paşa, Yorgiyadis Efendi'ye tepki göstererek yapılan düzenlemede Padişahın hukukuna taarruz olunmadığını, Kanûn-ı Esâsî'ye aykırı hareket edilmediğini belirtmiştir (MAZC, 4 Mayıs 1326 (1910), s. 39). Yorgiyadis Efendi, çekincesini dile getirerek kanuna aykırı olan şeylere oy veremeyeceğini, meselenin müzakere edilmesinde ısrarcı olacağını bildirmiştir. Yorgiyadis'in bu tavrı Âyan üyeleri tarafından tepkiyle karşılanmış, Gazi Ahmet Muhtar Paşa ve Abdurrahman Efendi “*Meclisi kendileri idare buyursunlar da biz de yapacağımızı bilelim*” şeklinde Yorgiyadis Efendi'nin tutumuna karşı çıkmışlardır.

Bunun üzerine Musa Kâzım Efendi, meselenin gayet sade olduğunu, ortada iki teklifin bulunduğunu, birisinin Meclis-i Mebûsan'ın diğerinin ise Meclis-i Âyan Encümenin teklifi olduğunu bildirmiştir. Mevcut durumda öncelikle birisi oylamaya konulacak, kabul edilmezse diğer teklif oylamaya alınacaktır. O da kabul

⁶ Madde 116 – “*Kanûn-ı Esâsî'nin mevaddı mündericesinden bazılarının icabı hale ve vakte göre tagyir ve tadiline lüzumu sahih ve kat'i görüldüğü halde zikri atı şerait ile tadili caiz olabilir. Şöyle ki Heyet-i Vükelâ veya Heyet-i Âyan veya Heyet-i Mebusan tarafından iş bu tadile dair bir teklif vukubulduğu halde evvelâ Meclisi Mebusanda azayı mürettebenin sülûsan ekseriyyetile kabul olunur ve kabul Meclis-i Âyan'ın kezalik sülûsan ekseriyyetile tasdik edildikten sonra irade-i seniye dahi o merkezde sudur eder ise tadilâtı meşruha düsturülamel olur ve Kanûn-ı Esâsî'nin tadili teklif olunan bir maddesi berveçhi meşruh müzakeratı lâzimesinin icrasile irade-i seniyesinin suduruna kadar hüküm ve kuvvetini gaib etmeksizin meriyülicra tutulur*” (Kanûn-ı Esâsî, 1328, s. 24; Meclis-i Mebûsan, 1333, s. 29-30; Aydın, 2001, s. 328-330; Yamaç, 2014, s. 63; <https://www.anayasa.gen.tr/1876ke.htm> (Erişim Tarihi: 12.11.2020).

edilmezse aslı kalacaktır. Musa Kâzım Efendi sade bir meselenin neden uzatıldığını sorunca Besarya Efendi, bu tartışmaların iki sebepten kaynaklandığını, bunlardan birinin Dahili Nizamnâmenin uygulanmaması olduğunu yani bir azanın iki defadan fazla beyanda bulunmaması hususuna dikkat edilmediğini ifade etmiştir. İkinci sebep ise başkanlık makamı tarafından oylamaya müracaat edildiği sırada bir iki kişinin söz söylemeye başladığını, bu usulün yanlış olduğunu, oylamaya geçildikten sonra artık bir şey söylenmemesi gerektiğini, söylenecek şeylerin daha önceden dile getirilmesinin doğru olacağını bildirmiştir.

Yorgiyadis Efendi bu sözlere de itiraz ederek müzakereler sırasında konuşmaların olabileceğini, bu sırada vakit kaybedebileceğini bildirmiştir. Musa Kazım Efendi, herkesin istediğini söyleyebileceğini, konuşma hürriyeti bulunduğunu⁷ fakat bir sözün otuz defa tekrar edilmesinin uygun olmadığını dile getirmiştir. Bu konuşmaların akabinde Reis Sait Paşa, “*Meclis-i Mebûsan’ın teklifini esasen kabul edenler el kaldırsınlar*” deyince Yorgiyadis Efendi tekrar sözü olduğunu bildirmiş, Reis’in kendisini men etmesi üzerine Yorgiyadis Efendi müzakerenin serbest olması gerektiğini ifade etmiştir. Reis Sait Paşa, Yorgiyadis Efendi’ye uyarılarını sürdürmüş, Yorgiyadis Efendi yapılanın müzakere olmadığını, Sami Paşa’dan başkasının söz söylemediğini ifade etmiştir (MAZC, 4 Mayıs 1326 (1910), s. 41).

Yorgiyadis Efendi’nin bu tavrından sonra Reis Sait Paşa, Meclis-i Âyan’ın Dahili Nizamnâmenin 65.⁸ maddesini okutmuştur. Bu madde müzakereler sırasında meclisin huzurunu bozmakla ilgilidir. Maddede yazılı olan hususlardan gürültü çıkarmak ve müzakerelere devam edilmemesine yönelik bir ittifaka öncülük etmek gibi eylemlerin yapılmadığı ifade edilmiştir. Ancak Yorgiyadis Efendi’nin konuşmaktan men edildiği, ayrıca üçten fazla ihtar edildiği, buna rağmen kendisinin konuşmaya devam ettiği bildirmiştir. Bu sebeple, Heyet tarafından bu hareketin kınandığının (takbih olunduğunun) alenen kendilerine tebliği kararlaştırılmıştır.

Yorgiyadis Efendi kınama cezasına da itirazını sürdürmüş, kendisi hakkında bu maddenin uygulanmasının mümkün olmadığını savunmuştur. Zira uyarıları dikkate aldığını, Reis’in kendisini konuşmaktan men etmesi üzerine sustuğunu bildirmiştir. Madde ve maddenin oylanması hakkında müzakerenin devam edeceğini beklerken, birdenbire oylamaya geçildiğini ve kendisine kınama cezası verildiğini kaydetmiştir. Konuşmasına devam eden Yorgiyadis Efendi, kınamanın kendisine tatbik edilecek bir madde olmadığını, söylediklerinin hakikate uygun olmadığını ancak Heyet tarafından bildirilmesi halinde kabul edeceğini dile getirmiştir.

Reis Sait Paşa, kınama cezasının uygulanmasıyla ilgili bilgi vermiştir. Buna göre hakkında kınama teklifinde bulunulan kişi, suçsuz olduğunu (tebriye-i zimmet) açıklamak için söz söyleme hakkına sahiptir. Nitekim Yorgiyadis Efendi bu teklif üzerine açıklama yapmıştır. Eğer bu açıklama heyeti ikna ederse kınama cezasından vazgeçilmesi mümkün olacaktır. Ancak heyet açıklamaya rağmen ikna olmazsa doğal olarak ceza verilecektir. Oylanmanın el kaldırmak şeklinde yapılacağını açıklayan Reis Sait Paşa, Yorgiyadis Efendi’nin suçsuz olduğunu ifade ettiği açıklamasının kabul edilip edilmediğini meclise sormuştur.

Meclis başkanının bu açıklamalarından sonra da Yorgiyadis Efendi itirazını sürdürmüş, suçsuz olduğunu ancak kendisini haklı göstermek için çalışmayacağını, kınama maddesinin kendisine uygulanamayacağını çünkü müzakerenin gerçekleşmediğini dile getirmiştir. Sonuç olarak Meclis-i Âyan

⁷ Osmanlı Devleti’nde kişi hak ve özgürlükleri hususunda Meşrutiyet döneminde çok önemli gelişmeler yaşandığı ifade edilmelidir (Kurnaz Şahin, 2014, s. 180).

⁸ Dokuzuncu Fesil

64. Madde: “Azadan biri bir meclisde iki defa ihtar muamelesini gördükten sonra üçüncü defa nizam ve intizama muhalif harekette bulunur ise, o gün tam-ı meclise kadar irad-ı kelamdan memnu olması Reis tarafından Hey’ete teklif olunup, Hey’etçe bu suretin kabul ve adem-i kabulü bilamüzakere ayağa kalkmak veya el kaldırmak suretiyle rey verilerek karar girer olur”.

65. Madde: “Azadan herkim altmış dördüncü maddede muharrer olduğu veçhile irad-ı kelamdan memnu’ olduktan sonra yine tarik-i vazife-i şinasiyye avdet etmez, veya otuz gün müddet zarfında ayrı ayrı üç defa ihtar muamelesini görür veya Hey’et-i Umûmiyyede bir gürültü çıkarır veya Meclise devam edilmemek için bir ittifak akdi ne önyak olur veya azadan birkaç zatı tahkir ve tehdit eyler ise, hakkında takbih muamelesine karar verilir. Takbih muamelesi muhalif-i nizam ve intizam hareket eden aza hakkında ihtar muamelesinin icrası ile harekât vakıası Hey’et tarafından takbih olunduğunun alenen kendine beyanı ve bu halin meclisin zabıt ceridesine derci hususundan ibarettir”. (Kanûn-ı Esâsî (1328), Meclis-i Âyan Nizamnâme-i Dahilisi (MAND), s. 77).

Reisi Sait Paşa, Yorgiyadis Efendi'nin suçsuz olduğuna ilişkin açıklamasının heyetin kabul edip etmediğini tekrar sorumuştur. Bu sırada Yorgiyadis Efendi müzakereyi kolaylaştırmak için Meclisi terk etmiştir. Sait Paşa, Yorgiyadis'in meclisten çıktığını açıklayarak oylamayı tekrarlamış heyet Yorgiyadis Efendi'ye kınama cezası verilmesinin uygun olacağına karar vermiştir. Yorgiyadis Efendi'ye kınama cezası verildiği zabta geçmiş, geldiğinde kendisine de bu durumun açıklanacağı ifade edilmiştir (MAZC, 4 Mayıs 1326 (1910), s. 42).

Gabriel Noradonkiyan Efendi, yapılanın haksız bir muamele olduğunu söylemesi üzerine Besarya Efendi, meselenin bittiğini yalnız kendisinin bir konuda ısrar ile ricası olduğunu bildirerek bundan sonra Dahili Nizamnameye uyulmasını yani bir madde veya bir mesele hakkında ikiden fazla söz söylenmemesini talep etmiştir. Buna karşılık Sami Paşa bunun olamayacağını, müzakere edilen meselenin mühim olduğunu, herkesin hatırına bir çok hususun geldiğini bildirmiştir.

Besarya Efendi müzakere edilen hususta konuşulacak konuların vaktiyle hatıra gelmesinin gerektiğini ifade etmişse de Sami Paşa "*hürriyet-i kelâm tahdit olunamaz*" diyerek Besarya Efendi'ye tepki göstermiştir. Besarya Efendi tekrar söz alarak Nizamname-i Dahilinin açık olduğunu Başkanlık makamı oylamaya geçtikten sonra söz söylemenin doğru olmadığını söylemiştir. Buna karşılık Süleyman Paşa, Nizamname-i Dahilinin söz konusu maddesinin okunmasını ve herkesin anlamasını isteyince Nuri Bey herkesin önünde olduğunu, oradan okunabileceğini zikretmiştir. Sonuçta Reis Sait Paşa oturuma ara vererek tartışmayı bitirmiştir (MAZC, 4 Mayıs 1326 (1910), s.42).

Yorgiyadis Efendi'nin İkinci Cezası; Aydın Millî Bankası Kurulması Hakkındaki Müzakereler ve Söylemleri

Yorgiyadis Efendi'ye verilen diğer ceza, Aydın'da kurulacak Millî Banka'nın kurulmasıyla ilgili kanun lâyihasının müzakereleri sırasında söylediği sözlerden kaynaklanmıştır. Meclis-i Âyan'ın 11 Temmuz 1914 (28 Haziran 1330) tarihli oturumunda Aydın'da kurulacak Millî Banka'nın ihraç edeceği hisse senetlerine Ziraat Bankası'nın iştirakine dair daha önceden Hükümetçe düzenlenen ve geçici olarak yürürlüğe konulup Meclis-i Mebûsan Başkanlığının 10 Haziran 1914 (28 Mayıs 1330) tarih ve 48 adetli tezkeresiyle birlikte Encümene havale edilen kanun lâyihası incelenmiştir. Kanun Lâyihası okunduktan sonra Ziraat Bankası Genel Müdürü Şevket Bey konuyla ilgili açıklamalar yapmış, Aydın'daki incir üreticilerinin bir süreden beri para tedariki hususunda problem yaşamaları sebebiyle bazı üreticilerin Ziraat Bankası'na müracaat ettiklerini bildirerek yeni kurulacak bankanın gerekliliğini anlatmıştır.

Bu sırada söz alan Yorgiyadis Efendi, kanun lâyihasına göre Aydın'da 50.000 lira sermaye ile kurulacak Millî Banka tarafından ihraç olunacak hisse senetlerinden 25.000 liralık kısmını Ziraat Bankası'nın satın almasıyla söz konusu bankanın kuruluşuna ortaklık edeceğini bildirmiştir. Millî Banka'nın Aydın'da kurulacağını bunun için 50.000 lira sermayenin gerekli olduğunu, fakat bu kadar sermayeye sahip olunmadığı için kuruluşunda Ziraat Bankası'nın da yardımının düşünüldüğünü ifade etmiştir. Bu durumu eleştiren Yorgiyadis Efendi "*ben, sakalımı ağarttım, şimdikiye kadar böyle bir şey görmedim ve olamaz. Bir defa, hele banka teşekkül etsin ve devletle beraber herkes banka muamelâtının menfaat bahş olacağını görsün, o vakit böyle bir kanunu mütalâa eyler, bir karar verebiliriz*" şeklinde ifadeler kullanmıştır. Sözlerine devam eden Yorgiyadis Efendi, Ziraat Bankası'nın devlet dairesi olmadığını, bankanın sermayesinin çiftçilerin vermiş olduğu paraların toplanmasıyla oluştuğunu vurgulamıştır. Sermayenin ahalinin parası olduğunu, Hükümetin emriyle "*şuna buna verilmesinin caiz olmadığını*" bankanın bağımsız olduğunu ve devletin ona karışamayacağını kaydetmiştir.

Eleştirilerin dozunu artırarak sürdüren Yorgiyadis Efendi, esasen Millî Banka'nın kuruluş için şartlarının uygun olduğunu bildirerek Hükümete müracaat ederek sermayeye iştirak için müsaade talep etmesi gerektiğini ancak mevcut halde ortada bir şey olmadığını bildirmiştir. Dolayısıyla "*bu kanunun reddi değil, hatta birden bire atılması icab eder. Bu misilli lâyihalar kabul edilmez*" demiştir (MAZC, 28 Haziran 1330 (1914), s. 265-266).

Bunun üzerine Müşir Mehmet Fuat Paşa, Emniyet Sandığının kuruluşunun ahalinin sermaye ihtiyacını kolayca karşılamak ve vurguncuların eline düşmelerini önleyerek kolaylıkla ve az faizle para bulmaları için kurulduğunu dile getirmiş ve Emniyet Bankası'nın faiz olarak yüzde kaç aldığını sormuştur. Ziraat Bankası Genel Müdürü Şevket Bey ise %8 aldığını söylemiştir. Müzakerelerin devamında Meclis-i Âyan Reisi Sait Paşa, Aydın'da incir üretimi ve ticaretinin son derece önemli olduğunu bildirmiş, kendisinin aldığı bilgiye göre orada birtakım sendikalar kurularak incir üreticilerini tamamıyla baskı altına alarak kendilerine kazanç elde ettiklerini kaydetmiştir. Bu sebeple ahalinin millî bir banka kurması için yardıma ihtiyaç olduğunu ve halkın da bu yönde bir yardım görmek istediğini belirtmiştir. Sait Paşa'nın ifadesine göre Millî Banka, Ziraat Bankası'ndan yardım istemekte, Ziraat Bankası da ahalinin menfaatini doğrudan doğruya kendi menfaati gibi görerek o bankayı kurmak için yardım etmektedir. Reis, konuşmanın devamında Millî Banka'dan ahalinin edeceği istifadeye Ziraat Bankası'nın da yardım edeceğini ve verilecek 25.000 liranın pek büyük bir hizmet göreceğini bildirmiştir.

Mehmet Bihim Efendi ve Hüseyin Hilmi Paşa bankanın kurulmasının faydalarında bahsetmişler ardından Yorgiyadis Efendi tekrar söz isteyerek bankaya yardım edilmezse teşekkür edemeyeceğini, yani bankanın ortada olmadığını ve teşekkür edemeyeceğini bildirmiştir. Ona göre söz konusu banka hâlâ kurulmamış ve kurulamayacaktır. Banka heyetinin böyle bir müesseseyi kurmaya güçleri yoktur. Keza kamuoyunun emniyetini kazanmış bir heyet değildir. Bu müessese de gerçek bir banka değildir. Yorgiyadis Efendi'yi müzakereler sırasında destekleyen kimse çıkmamış, sonuçta müzakereler yeterli görülüş, yapılan oylamada kanun layihası kabul edilmiştir (MAZC, 28 Haziran 1330 (1914), s. 267-268).

Meclis-i Âyan'ın 13 Temmuz 1914 (30 Haziran 1330) tarihli bir sonraki içtimasında azadan Hüsnü Paşa, Aydın'da teşkil olunacak Millî Banka hakkındaki kanun lâyihasının müzakeresi esnasında Yorgiyadis Efendinin sarf ettiği "*elfâz*" (Tutanak Terimleri Sözlüğü, 2015, s. 41) hakkında ruzname harici beyanatı sırasında söz almıştır. Hüsnü Paşa, Yorgiyadis Efendi'nin bir önceki celsede söylediği sözlerin çok ağır olduğunu, Meclis-i Âyan'daki heyetin de bunu kabul etmeyeceğini düşündüğünü, çünkü kendisinin bu sözleri münasebetsiz ve hatta hakaret saydığını ifade etmiştir. Bu ağır sözlerin yalnız Meclis-i Âyan'ı değil aynı zamanda Meclis-i Mebûsan'ı da küçük düşürdüğünü, buna kimsenin kanuni yetkisinin olmadığını bildirmiştir (MAZC, 30 Haziran 1330 (1914), s. 284).

Dahili Nizamnâmede açıklık olduğunu dile getiren Hüsnü Paşa, bu sözlerin tamamıyla reddedilmesi ve gerekli muamelenin yapılmasını istemiştir. Elindeki gazete haberini okuyan Hüsnü Paşa, Yorgiyadis Efendi'nin "*Bu bir lâyiha değil, adi bir kâğıttır. Bunu reddetmek değil, belki fırlatıp atmalıdır*" dediğini kaydederek bu sözlerin "*pek büyük bir hakaret*" olduğunu dile getirmiştir. Paşa, İzmir ahalisinin uzun zamandan beri takdir edilecek bir çaba ile meydana getirdikleri eserin en önemlilerinden olan bu millî müesseseyi Hükümet tasdik etmiş, Meclis-i Mebûsan'da onaylamış olduğu halde bunu "*adî bir kâğıt suretinde*" görerek "*bunu ret değil, fırlatıp atmalıdır*" gibi ağır bir söze sessiz kalmanın Meclis-i Âyan için uygun olmadığını kaydetmiştir. Bu sebeple Dahili Nizamnâmenin 66. maddesine⁹ göre işlem yapılmasını talep etmiştir. Bu açıklamalar sırasında Yorgiyadis Efendi mecliste bulunmadığından kendisi gelince maddenin gündeme getirilmesinin doğru olacağını çeşitli Âyan üyeleri tarafından dile getirilmiştir. Bunun üzerine Hüsnü Paşa, Yorgiyadis Efendi'nin kendisinin hazır bulunmasına gerek olmadığını, kullanmış olduğu kelimelerin harf harf zabıtta yazılı olduğunu, oraya müracaat edildiğinde söyleyip söylemediğinin ortaya çıkacağını bildirmiştir. Yorgiyadis Efendi'nin ifadesinde "*Bu bir lâyiha değil, adî bir kâğıttan ibarettir. Bunu reddetmek değil, fırlatıp atmalıdır*" dediğini hatırlatan Hüsnü Paşa, bu sözlerin açık bir hakaret olduğunu başka şekilde izah edilemeyeceğini dile getirmiştir.

⁹ 66. Madde: "*Azadan her kim takbih muamelesini görüp de mutavaat göstermez veya Hey'et-i Umumiyyede bir veya birkaç zatı muamelat-ı cebriyye icrasına teşvik eyler veya Hey'et-i Ayanın bir kısmına veya umumuna veyahut Reise veya Hey'et-i Meb'usana mucib-i hakaret bir şey yapar ise, takbih ile beraber muvakkaten Meclisde bulunmamasına karar verilir*". (Kanûn-ı Esâsî (1328), MAND, s. 77).

Azalardan Mehmet Galip Bey, Hüsnü Paşa'nın değerlendirmelerine katıldığını fakat Dahili Nizamnâmedeki maddenin Yorgiyadis Efendi'nin kendisinin Mecliste bulunduğu sırada uygulanmasının daha uygun olacağını bildirince meclisteki üyelerden bir kısmı da kendisine destek vermişlerdir.

Hüsnü Paşa, kendisi Meclis'te bulunsun bulunmasın bir problem teşkil etmeyeceğini meselenin son derece önemli olduğunu, bu duruma sessiz kalarak geçişirmenin doğru olmadığını ifade etmiştir. Bunun üzerine Aristidi Paşa, Yorgiyadis Efendi'nin mecliste olmadığını, bahsedilen kelimeleri hakaret düşüncesiyle söylemediğini belirtmiştir. Ayrıca Aydın incir üreticilerinin işlerini kolaylaştırmak için kurulacak böyle faydalı bir banka için muhalefet edeceğini zannetmediğini dile getirmiştir. Bu tür müesseselerin artırılmasının herkesin temennisi olduğunu, muhtemelen ortada bir yanlış anlamanın oluştuğunu, maddenin Yorgiyadis Efendi'nin mecliste hazır olduğu zaman uygulanmasının daha doğru olacağını kaydetmiştir.

Meclis-i Âyan Reisi Sait Paşa, Dahili Nizamnâmenin azaya bir müdafaa hakkı verdiğini, bu sebeple ilgili maddenin uygulanmasının kabul edilmesi halinde ertesi güne ertelenmesinin doğru olacağını ifade etmiştir. Mehmet Galip Bey de Sait Paşa'ya destek vererek Yorgiyadis Efendi'nin yapacağı açıklamanın bir özür manasında olabileceğini, kendisinin Mecliste olduğu zaman meselenin konuşulmasının uygun olacağını belirtmiştir. Gazi Ahmet Muhtar Paşa da kendisinin bulunmadığı oturumda nizamnamenin uygulanmasının doğru olmayacağını ifade etmiştir.

Konuşmalar devam ederken müdahale eden Reis Sait Paşa Başkanlığın vazifesini yerine getirdiğini, münakaşaya gerek olmadığını, meselenin ertesi güne ertelenebileceğini bildirerek Yorgiyadis Efendi'nin konuşmalarının pek iyi işitilmediğini, eğer söylemiş ise Meclisin buna itiraz ederek ifadeleri reddedeceğini belirtmiştir. Nizamnâmenin Yorgiyadis Efendi'ye bir savunma hakkı verdiğini, kendisinin açıklaması yeterli görülmezse hakkında 66. maddenin tatbik edileceğini söylemiştir.

Konuşmalar sırasında Gazi Ahmet Muhtar Paşa, Yorgiyadis Efendi'nin Meclise gelmesi için kendisine haber verilmesi gerektiğini, mecliste olmasının şart olduğunu ifade edince Reis Sait Paşa gazetelerde göreceğini söylemiştir. Reis Sait Paşa, Dahili Nizamnâmenin 66., 67.¹⁰ ve 68. maddelerini¹¹ okutmuş, ardından Yorgiyadis Efendi'nin yargılanmayacağını, savunma hakkı olduğunu dolayısıyla Mecliste bulunmasının şart olmadığını ifade etmiştir. Gazi Ahmet Muhtar Paşa dışında Aristidi Paşa da kendisine haber verilmesinin doğru olacağını kaydetmişlerdir. Yorgiyadis Efendi'nin haberdar edilmesi hususunda çok sayıda görüş ifade edilmiştir. Bu meyanda Reşit Âkif Paşa, Bohor Efendi, Gazi Ahmet Muhtar Paşa ve Abdülhamit Zehravi Efendiler görüşlerini açıklamışlar sonuçta kendisine haber vermenin gerekip gerekmediğine dair oylama yapılmış çoğunluk sağlanamadığı için haber vermeye gerek olmadığına karar verilmiştir (MAZC, 30 Haziran 1330 (1914), s. 284-286).

Meclis-i Âyan 14 Temmuz 1914 (1 Temmuz 1330) tarihinde toplanmış Reis Sait Paşa, Yorgiyadis Efendi'ye önceki içtimada söylediği sözlerin Meclis-i Âyan'a, Meclis-i Mebûsan'a ve Hükümete hakareti içerdiğinin varsayıldığını söyleyerek bu hususta suçsuz olduğunu (tebriye-i zimmet) açıklamak için bir müdafaa hakkı bulunduğunu, şayet kendisini savunacaksa konuşabileceğini bildirmiştir.

Yorgiyadis Efendi, önceki içtimada söylediği sözlerden dolayı Heyet-i Âyan azasından bir kişinin teklifinin üzüntü duyulacak bir husus olduğunu, takdim edilmiş olan layihanın şimdiye kadar sunulan lâyihalara benzemediği için reddi değil, atılması gerektiğini söylediğini ifade etmiştir. Yorgiyadis Efendi konuşmasının devamında yaptığıın kanuna uygun olduğunu, çünkü bu tür lâyihalar Encümenlere gönderileceği sırada gönderilip gönderilmemesi hakkında müzakere cereyan edeceğini, bu lâyihanın ise Heyet-i Umûmiyyeden geçmeyerek Encümene gönderildiğini ifade etmiştir. Daha önceden Meclis'te

¹⁰ 67. Madde “Muvakkaten Mecliste bulunmamak muamelesine mazhar olan aza derhal Heyet-i Umûmiyyeden çıkmaya mecbur ve ondan sonraki Meclislerden birbiri ardınca üç Mecliste bulunmaktan memnudur.” (Kanûn-ı Esâsî (1328), MAND, s. 77-78).

¹¹ 68. Madde “Gerek takbih ve gerek takbihle beraber muvakkaten Mecliste bulunmamak muameleleri Reis tarafından vuku bulacak teklif üzerine Heyet-i Umûmiyyeden bila-müzakere ayağa kalkmak veya el kaldırmak suretiyle rey verilerek karar verilir. Hakkında böyle bir teklif vükubulan azanın kabl-el-karar ya bizzat veya rüfekasından birinin vasıtasıyla tebriye-i zimmete hakkı vardır... ilh.” (Kanûn-ı Esâsî (1328), MAND, s. 78).

okunsaydı da aynı şeyi söyleyeceğini, “*Heyet-i Âyan azasının her mesele hakkında söz söylemeye*” yetkisinin olmadığını Başkanlık makamının sözlerinden anladığını ve heyetin bu açıklamayı kendisi savunma kabul ederse edeceğini etmezse de etmeyeceğini söylemiştir.

Bu sözler üzerine Reis Sait Paşa, Meclis-i Âyan ve Meclis-i Mebûsan azasının her meselede her şekilde görüşünü açıklama hakkı olduğunu ancak hakaret anlamına gelen sözlerin söylenemeyeceğini ifade etmiştir. Yorgiyadis Efendi söze karışmak istemiş ancak Reis Sait Paşa buna izin vermemeyerek azanın Meclis adabına uygun bir surette konuşmasını ve dilini kontrol etmesi gerektiğini söylemiştir. Dolayısıyla Yorgiyadis Efendi’nin Dahili Nizamnamenin 66. maddesi gereğince işlem görmesini teklif etmiştir. Sait Paşa, maddeyi kabul edenlerin ayağa kalkmasını rica etmiş, bu sırada yapılacak muamelenin ne olduğu sorulmuştur. Bunun üzerine Sait Paşa 66. madde gereğince Yorgiyadis Efendi’nin kınama (takbih) cezası ile Meclisten ihracının teklif edildiğini bildirmiştir.

Yorgiyadis Efendi tekrar söz istemiş ancak Reis Sait Paşa bu hususta müzakerenin sona erdiğini bildirmiş, Yorgiyadis Efendi bir kez daha söz istemiş ancak Reis “*bir iki defa ihtar ettiğim halde yine sükût etmiyorsunuz*” diye tepki göstermiştir. Yorgiyadis Efendi yeniden söz istemesi üzerine Reis Sait Paşa daha da sertleşerek “*İhtarını da kabul etmiyor. Takbihini kabul buyuranlar ayağa kalksın*” demiş azaların çoğunluğu ayağa kalkmıştır. Yorgiyadis Efendi’ye dışarı çıkması söylenmiş, bunun üzerine onun “*Çıkıyorum. Fakat, bu hususta...*” şeklinde söze girmesi üzerine Reis Sait Paşa “*İşte bu kadar efendim, artık sükût ediniz*” diyerek karşılık vermiştir (MAZC, 1 Temmuz 1330 (1914), s. 309).

Yorgiyadis Efendi’nin Ölümü

Arşiv belgelerine göre Yorgiyadis Efendi’nin bir takım sağlık sorunları yaşadığı anlaşılmaktadır. Ancak ne sebepten öldüğü ile ilgili kesin bilgi bulunmamaktadır. Yorgiyadis Efendi’nin 7 Mayıs 1893 (H-20-10-1310) tarihinde Mahkeme-i Temyiz Azası olarak görev yaptığı sırada doktor raporu ile tedavi amacıyla bir ay müddetle Bursa kaplıcalarına gitmesi uygun görülmüş ve izin verilmiştir (BOA, BEO, 195/14586, H-20-10-1310). Bir yıl sonra 7 Mayıs 1894 (H-02-11-1311) yine doktor raporu ile Bursa’daki kaplıcalara gitmek için bir ay boyunca izinli sayılma talebinde bulunan Yorgiyadis Efendi’nin bu talebi de uygun görülmüştür (BOA, İ.HUS., 24/9, H-02-11-1311). Bilahare 25 Haziran 1899 (H-15-02-1317) yine Temyiz Mahkemesi Azası iken Yalova kaplıcalarına tedavi amacıyla gittiği anlaşılmaktadır (BOA, Y.A.HUS., 397/85, H-15-02-1317).

Yorgiyadis Efendi, Meclis-i Âyan’a seçildikten sonra da hastalığını tedavi ettirmek amacıyla kaplıca tedavisine devam etmiştir. Bu anlamda kendisine 19 Temmuz 1909 (6 Temmuz 1325) tarihli dilekçesi ve doktor raporu sebebiyle Avrupa kaplıcalarına gitmek üzere iki ay müddetle izin verilmiştir (BOA, BEO, 3605/270303, H-08-07-1327). Yorgiyadis Efendi, Meclis-i Âyan üyesi olarak görevli iken 9 Haziran 1915 (20.3.1331)’te vefat etmiştir (Demirci, 2006, s. 141; Osmanlı 2ci Meşrutiyet Dönemi, s. 17).

Sonuç

Çalışmanın amacı II. Meşrutiyet döneminde Meclis-i Âyan üyesi olarak atanan Nikolaki Yorgiyadis Efendi'nin hayatını, siyasi faaliyetlerini ve Meclis-i Âyan'da aldığı kınama cezalarını irdelemek olarak tanımlanmıştır. Rum kökenli olan Yorgiyadis Efendi'nin Türk parlamento tarihinde farklı bir yeri bulunmaktadır. Zira Meclis-i Âyan'ın iki yasama dönemi içinde kınama (takbih) cezası alan tek isimdir. Yorgiyadis Efendi'nin diğer bir özelliği ise Meclis-i Âyan'da bir grup oluşturamayan Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın görüşleri doğrultusunda hareket etmesidir.

Yorgiyadis Efendi'nin Meclis-i Âyan'da ilk cezası 17 Mayıs 1910'da "*Kanûn-ı Esâsî tadilatına dair lâyiha-i kanuniyye*" ile ilgili görüşmeler sırasında sarf ettiği sözlerden kaynaklanmıştır. Meclis-i Âyan Reisi Sait Paşa, müzakerelerin sona erdiğini söylemesine rağmen Yorgiyadis Efendi, ısrarla konuşmasını sürdürmeye çalışmıştır. Bu tavır üzerine Reis Sait Paşa Yorgiyadis Efendi'yi uyarılmış, ancak Yorgiyadis Efendi buna kulak asmayarak kendi doğrularını savunmaya devam etmiştir. Yorgiyadis Efendi'nin Meclis başkanını dahi dinlemeyen tavırları nedeniyle ceza almasına yönelik kanaat belirmiştir. Meclis-i Âyan Reisi oturum sırasında Yorgiyadis Efendi'nin Dahili Nizamnamenin 65. maddesi gereği ceza alması hususunda oylama yapmıştır. Meclis-i Âyan'da gerçekleşen oylama sonucunda kendisine kınama (takbih) cezası verilmiştir.

Yorgiyadis Efendi'ye verilen diğer ceza Aydın'da kurulacak Millî Banka'nın kuruluşunda ihraç edeceği hisse senetlerine Ziraat Bankası'nın iştirakine dair kanun lâyihasının müzakereleri sırasında söylediği söz ve tavırlardan kaynaklanmıştır. Meclis-i Âyan'ın 11 Temmuz 1914 tarihli oturumunda söz alan Yorgiyadis Efendi, kanun lâyihasına göre Aydın'da 50.000 lira sermaye ile kurulacak Millî Banka tarafından ihraç olunacak hisse senetlerinden 25.000 liralık kısmını Ziraat Bankası'nın satın almasına muhalif hareket etmiştir. Ziraat Bankası'nın halkın bankası olduğunu ve halka ait para ile yeni bir banka kurulmayacağını savunmuştur. Yorgiyadis Efendi, bu kanunun tartışılmasına gerek olmadığını, hatta layihanın fırlatılıp atılması gerektiğini ifade etmesi üzerine bu söylem gazetelere yansımıştır.

Yorgiyadis Efendi'nin gazetelerde yer alan bu söylemi Meclis-i Âyan üyeleri ve Reis Sait Paşa'yı rahatsız etmiştir. Meclis-i Âyan'ın bazı üyeleri, söylenen sözlerin çok ağır olduğunu, hatta hakaret sayılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu ağır sözlerin yalnız Meclis-i Âyan'ı değil aynı zamanda Meclis-i Mebûsan'ı da küçük düşürdüğünü, buna kimsenin hakkının olmadığını dile getirmişlerdir. Konuyla ilgili müzakereler sırasında Reis Sait Paşa'nın uyarılarını dikkate almayıp ısrarla konuşmaya çalışan Yorgiyadis Efendi, heyete bir açıklama yapmıştır. Açıklamasında kendisinin kanun çerçevesinde konuştuğunu, bu sözlerin heyet tarafından kabul veya reddedilebileceğini söylemiştir. Netice itibarıyla Meclis-i Âyan heyeti, Dahili Nizamnamenin 66. maddesi gereğince Yorgiyadis Efendi'ye kınama (takbihi) ve Mecliste bulunmama cezasının verilmesini oy çokluğu ile kabul etmiştir.

Anlaşılabileceği üzere Yorgiyadis Efendi'nin Meclis-i Âyan müzakerelerindeki sert üslubu ve usul ile ilgili sözleri kimi zaman tepkiyle karşılanmıştır. Esasen II. Meşrutiyet döneminde Meclis-i Mebûsan ve Meclis-i Âyan üyeleri de zaman zaman birbirlerini sert bir üslûpla eleştirebilmişlerdir. Meclis-i Âyan üyeleri Meclis-i Mebûsan'ı küçümserken mebuslar ise Meclis-i Âyan üyelerini seçimle gelmedikleri için halkın temsilcisi olmayan bir organ olarak değerlendirmişlerdir. Meclisler arasındaki çatışmayı Yorgiyadis Efendi'nin söylemlerinde de görmek mümkündür. Hukukçu kimliği ile ön plana çıkan Yorgiyadis Efendi'nin inandığı meselelerde ısrarcı, yerine göre sivri dilli ve kısmen küçümseyici tavırlarının Meclis-i Âyan'da tepki çektiği görülmektedir. Bu anlamda Yorgiyadis Efendi'ye verilen cezalar, II. Meşrutiyet döneminde Meclis-i Âyan üyelerinin parlamentonun halk nazarındaki prestijini koruma konusunda titiz davrandığını, keza Dahili Nizamnamenin uygulanmasında da herhangi bir çekince gösterilmediğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri:

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

A.MTZ.SM., 4/146, H-15-08-1325.

BEO, 195/14586, H-20-10-1310.

BEO, 3476/260695, H-28-12-1326.

BEO, 3605/270303, H-08-07-1327.

DH.SAİDd., 2/466, H-29-12-1260.

İ.HUS., 24/9, H-02-11-1311.

İ.HUS., 164/84, H-25-02-1326.

İ.MTZ.SM., 8/ 235, H-19-07-1325.

İ.TAL., 200/5, H-26-09-1317.

MV., 238/44, H-02-03-1333.

ŞD., 3197/49, H-22-11-1326.

Y.A.HUS., 397/85, H-15-02-1317

Y.A.RES., 152/1, H-26-11-1325.

Y.EE., 36/46, H-21-06-1307.

Zabit Cerideleri:

Meclis-i Âyan Zabıt Ceridesi (MAZC), Devre I, Cilt I, İçtima Senesi 2, Ellidokuzuncu İnikad, 12 Nisan 1326 (1910), s.642-648.

MAZC, Devre I, Cilt I, İçtima Senesi 2, Otuzikinci İnikad, 28 Kanûnusânî 1325 (1909), s.293-295.

MAZC, Devre I, Cilt II, İçtima Senesi 2, Altmışdokuzuncu İnikad, 3 Mayıs 1326 (1910), s. 5, 22.

MAZC, Devre I, Cilt II, İçtima Senesi 2, Yetmişinci İnikad, 4 Mayıs 1326 (1910), s. 29-42.

MAZC, Devre III, Cilt I, İçtima Senesi 1, İçtima-ı Fevkalâde, Onyedinci İnikad, 28 Haziran 1330 (1914), s. 265-268.

MAZC, Devre III, Cilt I, İçtima Senesi 1, İçtima-ı Fevkalâde, Onsekizinci İnikad, 30 Haziran 1330 (1914), s. 284-286.

MAZC, Devre III, Cilt I, İçtima Senesi 1, İçtima-ı Fevkalâde, Ondokuzuncu İnikad, 1 Temmuz 1330 (1914), s. 309.

MAZC, Devre: I, C. I, İçtima Senesi 2, Otuzuncu İnikad, 21 Kânunusani 1325 (1909), s. 269-272.

Meclisi Mebûsan Zabıt Ceridesi (MMZC), Devre: 1, Cilt 2, İçtima Senesi 2, Otuzyedinci İnikad, 26 Kânunusani 1325, s. 196-197.

MMZC, Devre: 1, Cilt 2, İçtima Senesi 2, Otuzyedinci İnikad, 26 Kânunusani 1325, s. 194-212.

MMZC, Devre: 1, Cilt 2, İçtima Senesi 2, Kırkikinci İnikad, 3 Şubat 1325, s. 343.

Kanûn-ı Esâsî (1328), *Kanûn-ı Esâsî*, *Meclis-i Mebûsan Nizamname-i Dahilisi: Meclis-i Âyan Nizamname-i Dahilisi: İntihab-ı Mebûsan Kanunu*, İstanbul: Matbaa-i Amire.

Meclis-i Mebûsan (1333), *Meclis-i Mebûsan, Kanûn-ı Esâsî ve Meclis-i Mebûsan Nizamname-i Dahilisi*, Beşinci Defa olarak Tertip Edilmiştir, Meclis-i Mebûsan Matbaası.

Meclis-i Mebûsan ve Meclis-i Âyan Tutanak Terimleri Sözlüğü (2015), (Hazırlayanlar: Hasan Ferhat Aydın - Özlem Çakır), Ankara: TBMM Basımevi.

Basılı Eserler:

Akyıldız, Ali (2003a), “Meclis-i A’yân”, *İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. 28, s. 243-244.

Akyıldız, Ali (2003b), “Meclis-i Meb’ûsan”, *DİA*, C. 28, s. 245-247.

Aydın, Mehmet Âkif (2001), “Kânûn-ı Esâsî”, *DİA*, C. 24, s. 328-330.

Balta, Evangelia (2009), “Sisam”, *DİA*, C. 37, s. 272-274.

Demirci, H. Aliyar (2006), *İkinci Meşrutiyet’te Âyan Meclisi, 1908-1912*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Halaçoğlu, Yusuf – Aydın, Mehmet Âkif (1993), “Cevdet Paşa”, *DİA*, C. 7, s. 443-450.

<https://www.anayasa.gen.tr/1876ke.htm> (Erişim Tarihi: 12.11.2020).

Güneş, İhsan (1997), *Türk Parlamento Tarihi, Meşrutiyete Geçiş Süreci I. ve II. Meşrutiyet, II. Cilt, Âyan ve Mebûsân Meclisleri Üyelerinin Özgeçmişleri*, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No: 15.

Kuneralp, Sinan (1999), *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali (1839- 1922)*, *Prosopografik Rehber*, İstanbul: İsis Yay.

Kurnaz Şahin, F. (2014), “Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Kişi Hak ve Özgürlüklerini Korumaya Yönelik Çabası: Hürriyet-i Şahsiyye Kanunu ve Basındaki Yansımaları”, *History Studies*, C. 6, S. 4, s. 179–200.

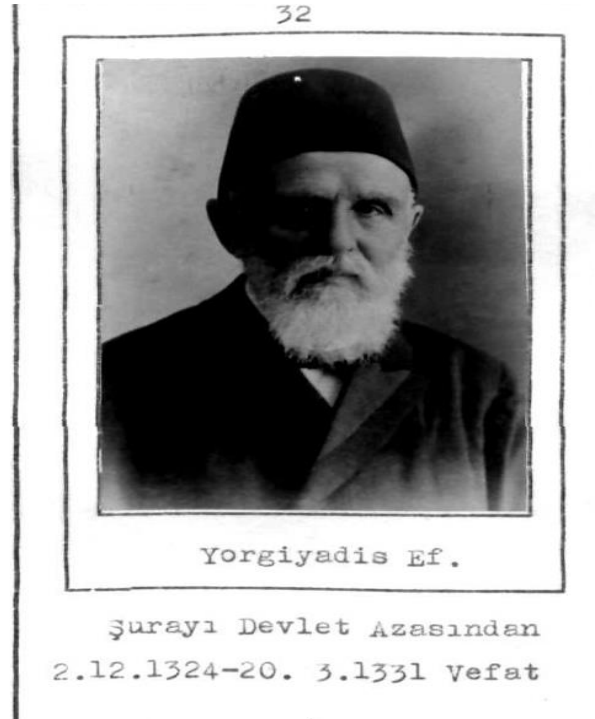
Osmanlı 2ci Meşrutiyet Dönemi Heyeti Vükelası ve Âyan Azaları, Tarih Yok, Yer Yok, (TBMM Kütüphanesi).

Öreñç, Ali Fuat (1995), *Yakındönem Tarihimizde Sisam Adası (1821-1923)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yamaç, Müzehher (2014), “İlk Anayasa (1876 Kanun-i Esasisi)”, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 5, s. 54-68.

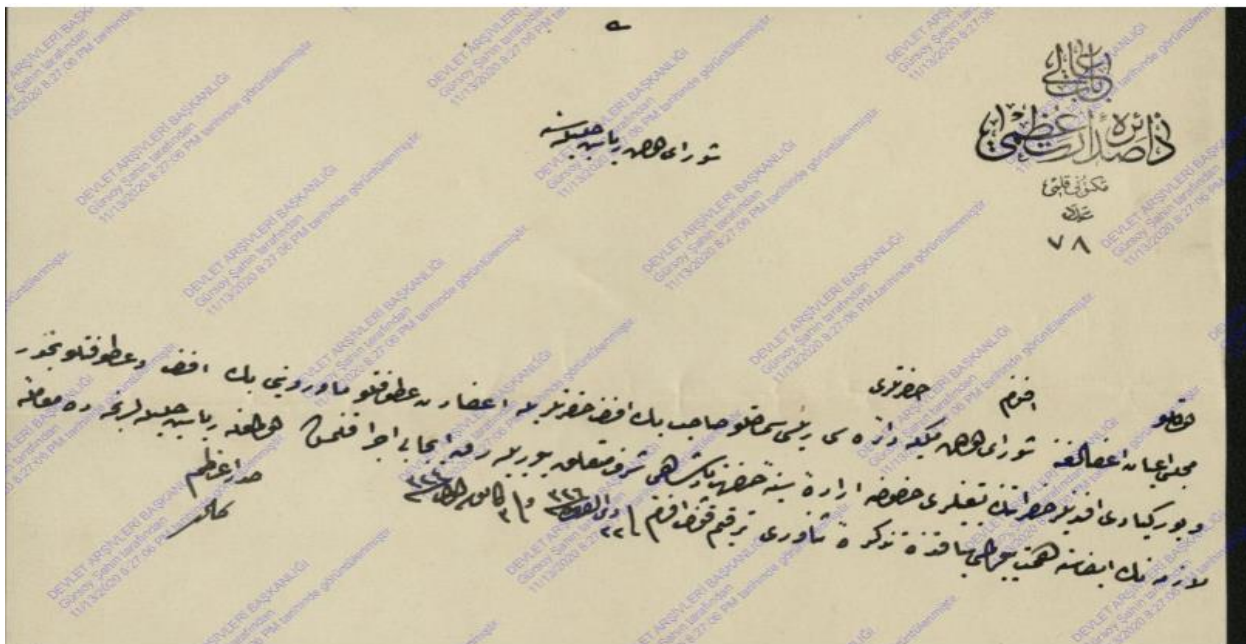
Ekler:

Ek-1 Nikolaki Yorgiyadis Efendi

Osmanlı II. Meşrutiyet Dönemi, s. 17.

Ek-2 Yorgiyadis Efendi'nin Meclis-i Âyan Azalığına Tayini Hakkında Şura-yı Devlet Kararı

BOA, ŞD., 3197/49, H-22-11-1326 (3 Kanunuevvel 1334).